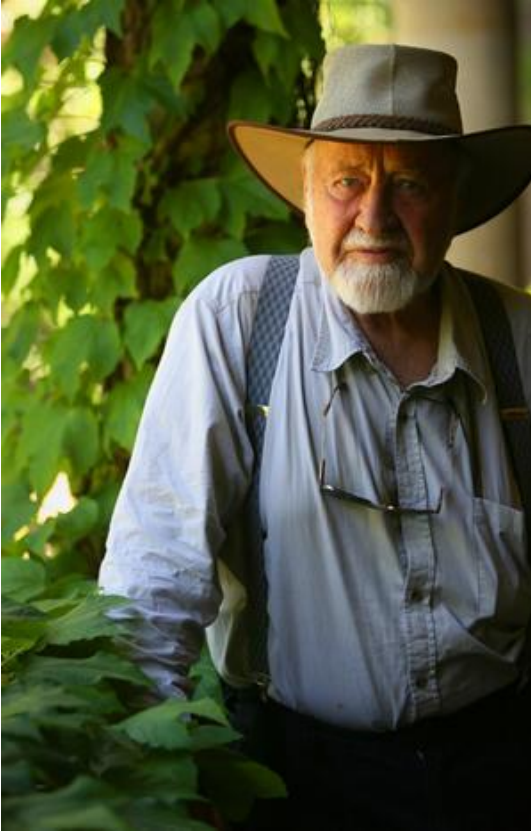

"Permakültür sadece yeni bir bahçivanlık yöntemi değil, Dünya gezegeni üzerinde yaşamının sürdürülebilir yoludur."

Alan Atkinson'ın Bill Mollison ile söyleşisi

Kaynak: www.permakulturplatformu.org , **Çeviri:** İlknur Urkun

Bill Mollison yaşayan bir efsane. Farklı kaynaklarda kendisinden permakültür dehası, "Avustralya'nın David Brower'ı," ya da huysuz bir ihtiyar olarak söz ediliyor. Kimi zaman büyük bir hayranlık kimi zaman ise küçümseme biçiminde olsa da, Mollison'un aldığı tepkiler hep çok güçlü. Kendisi kesinlikle, doğacı davranışsal bir yaklaşım ile yıllardır üzerinde çalıştığı insan türünün en ilginç örneklerinden biri.

Geçenlerde Mollison'ın yolu bir film ekibi ile birlikte Seattle'a düştü. Ekip doğa ile işbirliği içinde oldukça yeni (bazılarına göre ise oldukça eski) bir bahçivanlık, tasarım ve sürdürülebilir yaşam biçimi olan permakültürün büyük başarıları üzerine bir belgesel çekiyordu. İronik bir şekilde şehir merkezinde, trafik gürültüsü ile dolu bir otel odasında buluşup permakültürü tanımlamaya

çalıştık ve modern yaşamın rahatsızlıkları hakkında konuştuk. Daha detaylı bir okuma için Mollison'ın Permaculture: A Designer's Manual adlı kitabı edinilebilir.

(Ç.N.: Kitabın Türkçe çevirisinin Sineksekiz Yayınlarından 2010 yılı sonuna kadar yayınlanması beklenmektedir - www.sineksekiz.blogspot.com)

Alan: *Permakültür benim için biraz kaygan bir alan. Ama okuduklarıma göre aslında permakültür yapanlar bile tam olarak bunun ne olduğunu anlayamıyorlar.*

Bill: Permakültürün ne olduğunu kendim de bilmediğimden eminim. Zaten işte bunu, dogmatik olmamasını seviyorum. Ancak gelmiş geçmiş tek organize tasarım sistemi olduğunu söylemeliyiz. Bu da permakültürü oldukça rahatsız edici hale getiriyor.

Alan: *Neden "rahatsız edici"?*

Bill: Yaşam için tasarıma dair başka bir kitap yok. Sizce de bu rahatsız edici değil mi? Yani yaşamımızı bizim için katlanılabilir olacak şekilde tasarlamazsak hayatta kalmamızı nasıl bekleyebiliriz?

Çok rahatsız edici bulduğum diğer bir şey ise insanların bir ev inşa ettiklerinde bunu neredeyse tamamen yanlış yapıyor olmaları. Sadece bazı hatalar yapmıyorlar, toptan yanlış yapıyorlar. Örneğin, eğer birilerini arazide serbest bırakıp ev yapmak için bir alan seçmelerini isterseniz, bunların yarısı bir dahaki yangında ölecekleri ya da kendilerine su götürülmesinin mümkün olmayacağı yamaçları seçiyorlar. Ya da baraj yapılacak alanları seçiyorlar. Ya da bir sonraki büyük fırtınada evlerinin uçacağı yerleri seçiyorlar.

Diğer taraftan her kentin de en az yarısı yanlış yapılmış durumda. Mesela 30–60 enlemleri arasında evin geniş cephesinin güneşe dönük olması gerekir. Ama arazi karelere bölününce evlerin yarısı yola bakmak için yanlış yönlenmiş oluyorlar. Kırsal alanlardaki evlerde ve yollardan uzak yerler de bile kahrolası yola bakıyorlar. Buradan başlayınca da artık hep daha fazla yanlış yapıyorsunuz.

Tasarımın en güzel kurallardan biri temel şeyleri doğru yapmaktır. O zaman her şey kendiliğinden biraz daha doğru olur. Ama eğer temel bir şeyde hata yaparsak- ben buna 1. Tür Hata diyorum- artık hiçbir şeyi doğru yapamayız.

Alan: *“Biz” derken genel olarak insanları mı yoksa özellikle Batılı insanları mı kastediyorsun?*

Bill: Genel olarak insanlar. İnşaat ve gerçek hayat fiziği ile ilgili rasyonel olduğunu gördüğümüz birkaç toplum var. Bazı eski Ortadoğu toplumları kentlerin tümünü kapsayan aşağı doğru akımla soğutma sistemleri ve pasif hızlı buharlaşma ile buz yapma sistemlerine sahiplerdi. Bunlar fizik ilkelerini kullanarak ek enerji kaynaklarına ihtiyaç duymadan konfor yaratmayı başarmış rasyonel insanlardı.

Ama modern evlerin çoğu elektrik olmadan içinde yaşanamaz durumda. Neredeyse elektriksiz sifon bile çekilemiyor. Bu çok büyük bir bağımlılık durumu. Her ev kendi başının çaresine bakmalı, hava ısınınca ev soğumalı, hava soğuyunca ev ısınmalı. Bunlar çok basit şeyler biliyor musun? Bunları nasıl yapacağımızı çok uzun zamandır biliyoruz.

Alan: *Ve yine de yapmıyor olmamız rahatsız edici.*

Bill: Ve bahçeyi eve destek olacak şekilde tasarlamıyor olmamız daha da rahatsız edici. Tarımı sürdürülebilir bir şekilde tasarlamıyor olmamız hepten rahatsız edici. Bir felaket tasarlıyoruz ve tabii ki felaket oluyor.

Alan: *Eski bir Çin atasözü var: “Eğer yönümüzü değiştirmezsek kendimizi gittiğimiz yerde buluruz.”*

Bill: Aynen öyle. Sanırım ırk olarak ölüm fermanımızı imzalamış durumdayız. Yaşadığımız yer hakkında hiçbir şey bilmiyor ve bilmek de istemiyoruz. Sona koştuktan mutluyuz, aynı Bush

gibi. Irak'ta ihtiyacı olandan fazla petrolü kurtarabilecekken gidip "kıçlarına tekme vurmayı" –insan öldürmeyi- tercih etti ve sonuçta daha fazla petrol harcadı.

Amerika rahatsız edici bir toplum. Sanki toz duman içinde yaşamayı istiyorlar. Ama bizim yerlilerimizden birinin söylediği gibi, "Eğer yatağına sıçarsan tabî ki içinde yuvarlanacaksın".

Alan: *Permakültüre geri dönersek, şu anda yapabileceğin en iyi tanım nedir?*

Bill: Rasyonel bir insanın kendi yatağına sıçmamak için benimsediği yaklaşımdır diyebiliriz. Ama eğer iyimserseniz, aslında bir Cennet Bahçesi yaratma çabasıdır diyebilirsiniz. Ya da bir bilim insanıysanız, permakültürü tüm bilim ve sanatların gömleğini içine asabileceğiniz ve bunların hep uyum içinde ve zaten asılı olan şeylerle sürekli ilişkili olduğu mucizevî bir gardıroba benzetebilirsiniz. Permakültür sürekli hareket eden ama her yerden bilgi alabilen bir çerçeve. Bunu tam olarak kavramak zor, ben de yapamıyorum. Sanırım permakültürü çoğu insandan daha iyi biliyorum ve yine de tanımlayamıyorum. Permakültür çok yönlüdür ve başlangıçtan beri kaos teorisini içerir.

Bak, eğer biyolojik sistemlerin bir araya getirilmesi ile uğraşıyorsan bunları bir araya getirebilirsin ama ilişkilendiremezsin. Bizim yaratma gücümüz yok, sadece birleştirme gücümüz var. Dolayısıyla durup aslında biraz da hayretle onların birbiriyle ilişkilmesini izlersin. Doğru bir şey yaparak başlarsın ve hayal edebileceğinden daha doğru hale gelişini izlersin.

Alan: *Bu bana John Todd'u ve onun yapay ekosistem birleştirme konusundaki çalışmalarını hatırlattı.*

Bill: Bu günlerde bunun birçok ismi var. Ama ilk kitabım olan **Permaculture One**'i yayınladığımda bunun için bir kelime yoktu. Tam da bu anlama geliyor: yapay ekosistem birleştirme. Permakültürün yazılması gerekiyorsa benim buna uygun kişi olmadığımı söyleyen

herkese katılırdım. Bu dünyanın John Todd ve Hunter Lovinsesleri benden daha iyi bir iş çıkarırlardı. Ama eninde sonunda yazılması gerekiyordu ve benim yazmış olmam tarihi bir şanssızlık oldu.

Alan: *Permakültür fikri nasıl ortaya çıktı? Buna ne yol açtı?*

Bill: 28 yıl doğal sistemler üzerine arazi çalışması yaptıktan sonra dağdan şehre indim ve akademisyen oldum. Dolayısıyla ormandayken keseli sıçanlara duyduğum ilgiyi insanlara yönelttim. Artık araştırma hayvanım insanlar olmuştu. Gece gözlemleri ve çıkardıkları sesler üzerine fonograf kayıtları yaptım. Ağlamaları, iletişimleri, alarm işaretleri üzerinde çalıştım. Ne söylediklerini hiç dinlemedim. Ne yaptıklarını izledim. Yani Freud, Jung ve Adlerlerin yaptığının tam tersini yaptım.

Kısa zamanda hayvanımı oldukça iyi tanıdım ve ne söylediklerinin fark etmediğini fark ettim. Ne yaptıkları çok ilginçti ama yaptıklarının söyledikleriyle ya da yaptıkları hakkındaki hangi sorulara cevap verebilecekleriyle arasında hiçbir ilişki yoktu. Hiç. İnsanları araştırırken ne söylediklerini dinleyenler kendilerini aldatmış. Yapmaları gereken ilk şey şu soruya cevap vermektir, "Davranışları hakkında size doğru bilgi verebiliyorlar mı?" Cevabı ise, "Hayır, bu zavallılar bunu yapamazlar."

1972 yılında kendimi bir süre geri çektim, ormanda bir yer buldum, bir ambar ve bir ev inşa edip bir de bahçe yaptım ve insanlıkla uğraşmaktan vazgeçtim. Üniversiteden, araştırma merkezinden, hepsinden öğreniyordum.

Aklıma permakültür fikri ilk geldiğinde beynim vites değiştirmiş gibi oldu ve baktım ki fikirleri yeterince hızlı şekilde yazıya dökemiyordum. Bir kez kendi kendine "Ama fizik bilgimi evimde uygulamıyorum" ya da "ekoloji bilgimi bahçemde kullanmıyorum, yaptıklarına hiçbir zaman uygulamamışım" dediğinde sanki beyninde fiziksel olarak bir şey hareket etmiş gibi oluyor. Birden "bildiklerimi yaşam biçimime uygularsam, bu bir mucize olur!" diyorsun. Sonra her şey önünde büyük bir halı gibi açılıyor. Bir düğümü çözünce gerisi yokuş aşağı yuvarlanıyor.

Alan: *Bu noktada permakültür sadece bir tasarım biçimi değil bir hareket. Ne başlattın böyle?*

Bill: İyi olan her şey kendini idame ettirebilmeli. Artık kendim de anlamadığım bir şey başlattım ve artık tamamen kontrolüm dışında. İnsanlar beni hayrete düşüren, benim hiç yapamayacağım ve çok iyi de anlayamadığım işler yapıyorlar.

Mesela 1983 yılında benden eğitim almış olan Janet McKinsey bir arkadaşı ile ormana kaçıyor. İki tane çocuklu kadın. İhtiyaçlarını oldukça azaltabileceklerine karar veriyorlar ve kendi evlerinde bunun nasıl yapabileceklerine dair oldukça bilimsel bir çalışma yapıyorlar. "Çevreyi Korumak için Evdeki Fırsatlar (HOPE)" adında bir şey başlatıyorlar.

Mesela şampuan olsun, çamaşır deterjanı olsun, tüm temizlik maddelerinde dört etken madde olduğunu söylüyorlar. Bunları toptan alıp doğru oranda karıştırırsan işe yarıyor. Bunlara ekolojik de deseler, etiketinde atlayan yunuslar da olsa hepsinin içinde bu lanet olası dört madde var. Bunların dışındaki her şey tamamen güzel koku vermek ya da rengini mavi yapmak için eklenen gereksiz şeyler.

Alan: *Yani onların bu yaptıklarına da mı permakültür diyorsun?*

Bill: Buna ne isim verilir bilmiyorum. Ama bu noktaya bir permakültür kursuyla geldiler. Şehre inip –Avusturalya’da Benala kasabası- ilk derslerini verdiklerinde kasabanın kadınları “Bu harika bir şey, hepimiz böyle yapacağız!” dediler. Kadınlar bu büyük kutulardan sipariş ettiler ve bu yüzden kasabadaki dükkânlar değişmek zorunda kaldı çünkü diğer saçmalıkları artık satamıyorlardı. Bunun üzerine yerel yönetim de değişmek durumunda kaldı ve geri dönüşümü kurumsallaştırdı.

Yani bu kadınlar; ki malları satın almak için toplumun parasını kadınlar harcar, satın aldıkları her şeyi enerji kullanımı ve gerekliliğine göre incelediler, fazla enerji harcayan ve gereksiz olan şeyleri elediler. Sadece kadınların neyi ve nasıl satın alacaklarını öğrenmesi sayesinde akıl sağlığımıza yeniden kavuşabiliriz. Her iyi fikir gibi bu da deli gibi yaygınlaştı.

Yani öğrencilerim beni sürekli şaşırtıyor. Bu da başka bir hikaye: Botswana’da bir permakültür kursu verdim ve öğrencilerim şimdi Namibya’da çölün ortasında dillerini kimsenin bilmediği yerlere permakültür öğretiyorlar.

Alan: *Yerlilerin zaten bilmediği ne öğretiyor olabilirler?*

Bill: Bahçıvanlık. Çünkü yerliler artık avlanamıyorlar. Avlaklar Avrupa Komisyonu’nun besi çiftlikleri için çekilen çitler yüzünden kullanılamıyor. Aynı Aborjinlerin durumu gibi. Yiyeceklerinin %63’ünün şu anda soyu tükenmiş ve geri kalanı oldukça nadir bulunuyor. Artık bir Aborjin ya da yerli gibi yaşayamıyorsunuz. Bu yüzden yaşamlarının temelini tümenden tekrar tasarlamaları gerekiyor. Permakültür bunu kolaylaştırıyor.

Alan: *Yani permakültür her şey kadar algımızda da bir değişim, bir şeylere bakmaya başladığımız yerin değişimi gibi görünüyor.*

Bill: Sanırım bu doğru. Benim için Batılı eğitim çilesinden sonra pasif öğrenmeden (bilirsin “kitaplara göre bu böyledir”) aktif bir şeye geçiş oldu. Bu üniversite insanları için korkutucu bir düşünce ama fizikçiler fizik öğreteceklerine eve gidip fizik evlerine nasıl uygulanabilir diye bakmalılar.

Şimdi üniversitede çok ileri fizik dersleri veriyor olabilirler. Ama akşam enerji kullanımı

konusunda vasat denilebilecek bir ev ortamına dönüyorlar. Bunu göremiyorlar ve bu körlük korkutucu.

Neden kendini besleyebilen, yakıtını üretebilen, kendi suyunu hasat edebilen insan yerleşimleri inşa etmiyoruz? Herhangi bir insan yerleşimi bunları kolayca yapabilecekken? Bu herkesin yapabileceği basit bir şeyken?

Alan: *Belki de o kadar zengin olduğumuzu düşünüyoruz ki bunlara gerek olmadığına inanıyoruz?*

Bill: Ben buna zenginlik demiyorum. Eskimoların, İnuitlerin zenginlik tanımını bilmek ister misin? Zenginlik doğal dünyayı derinlemesine anlamaktır. Bence Amerikalılar acınacak derecede yoksullar çünkü doğal dünyayı hiç anlamıyorlar.

Alan: *Permakültür yapmak istiyorsak ve etrafta bir eğitmen yoksa nereden başlamalıyız?*

Bill: Tam durduğun yerden başla.

Alan: *Söylediğin bir şeyi okudum, "Burnundan başla, sonra ellerine..."*

Bill: "... arka kapına, kapının eşiğine". Bunların hepsini doğru yaparsan diğer her şey doğru olur. Bunların hepsi yanlışsa hiçbir şey doğru olamayacaktır. Diyelim ki büyük bir uluslararası yardım örgütünde çalışıyorsun. Evinden Mercedes'le çıkıp 80 kilometre yol kat ederek bodrum katındaki dizel motorların harıl harıl çalışarak soğuttuğu betondan bir blok olan iş yerine gidip Afrika için çamurdan kulübeler planlayamazsın! Bulduğun yerde doğruları yapamıyorsan çamur kulübeleri doğru tasarlayamazsın. Önce kendin için doğru ve çalışan şeyleri yapıp sonra bunu anlatacaksın.

Alan: *Permakültür yapmak soyutlamanın tersi gibi.*

Bill: Başka bir şekilde söyleyelim. İnsanlara kolayca bahçıvanlık öğretebilirim ve bahçıvanlığı öğrendiklerinde filozofa dönüşebilirler. Ama hiçbir zaman insanlara filozof olmayı öğretemem. Öğretebilseydim bile onlardan artık bahçıvan yapamazdık.

Araba kullanan, gazete alan ve kendi sebzelerini yetiştirmeyen filozof kökten ekolojistler aslında kökten ekolojist değil benim düşmanımdır.

Scott Nearing ya da Masanobu Fukuoka gibi kendisi ve çevresindekileri gözetenler kökten ekolojistlerdir. Bunlar anladığım felsefeden konuşurlar. Böyle insanlar hiçbir şeyi zehirlemez, mahvetmez, toprak kaybetmez, sürdürülebilir olmayan şeyler inşa etmezler.

Alan: *Yaptıklarına bakınca yön değiştirmek çok da zor görünmüyor.*

Bill: Bence benimki çok zengin bir hayat. Muhtemelen çok şımarık bir yaşamım var çünkü permakültürle ilgilenen bir kişiden diğerine seyahat ediyorum. Bazıları kabiledede yaşıyor bazıları kentte. İnsanların oldukça ilginç bir topluluk olduğuna inanıyorum ve hepsi sürekli ilginç şeyler düşünmek ve yapmakla meşguller.

Alan: *Permakültür doğaya müdahale gerektiriyor ama ne kadar ileri gitmemiz gerektiğini düşünüyorsun? Genetik mühendisliği yapmalı, hibritler yaratmalı mıyız?*

Bill: Önemli olan kesinlikle hiç tarım yapmamak ve özellikle modern tarım bilimlerini yasaklamak. Bunlar hakikaten büyücülükten daha fena. 1930-1980 yılları arasında üniversitelerde okutulan ziraat Dünya'ya diğer tüm faktörlerden daha fazla zarar verdi. "Doğaya müdahale etmeli miyiz?" artık bir soru olmaktan çıktı. Dünyanın her yerinde doğaya müdahale ettik zaten.

Dünyayı kendi haline bırakırsanız ölümü seçmiş olursunuz. Nesil tükenme hızı şu anda o kadar yüksek ki yenibileşim (rekombinant) ekolojiler üretme durumuna geldik. Artık dünyada sistemi ayakta tutmaya yetecek kadar tür yok. Doğanın geri kalanları bir araya getirmesine izin vermek ve bizim kığımızı kurtarmak için neler yapabileceğini izlemek zorundayız.

Bir taraftan da, yaban hayatına az da olsa benzeyen her şeyi kesinlikle kendi haline bırakmalıyız. Oralarda işimiz yok artık. Kalan son yaşlı ağaçları kesmek seni kurtarmayacak. Son antik ormanları göreceğin noktaya hiç ulaşmamış olmalıydın zaten! Hemen oradan uzaklaş çünkü öğrenmen gereken dersler orada. Bu dersleri bulabileceğin son yer orası.

Alan: *Permakültür nasıl tepkiler alıyor? Mesela eleştirmenler kitapların için neler diyor?*

Bill: Permakültür kitaplarım hakkında ilk eleştiriyi yazmaya başlamamdan üç yıl sonra okudum. Yazı şöyle başlıyordu; "Permaculture Two kışkırtıcı bir kitap." Ben de dedim ki, "En azından birisi permakültürün nasıl bir şey olduğunu anlıyor." Bu dünyada nasıl yaşayacağımızı tekrar tasarlamak zorundayız. Tarım yapmak zorunda olduğumuzu, ihracat yapmamız gerektiğini söylemeyi bırakın, çünkü ölümümüz bunlardan olacak. Permakültür yaptıklarımızı ve düşündüklerimizi sorguluyor ve bu anlamda bu bir kışkırtma.

Son zamanlarda Amerika sınırlarından geçerken beni sorguluyorlar. "*Mesleğiniz nedir?*" diye soruyorlar. "

Sadece basit bir bahçıvanım

" diyorum. Ve bu çok kışkırtıcı. Eğer bugün basit bir insansanız ve basit bir yaşam istiyorsanız bu acayip kışkırtıcı oluyor. Ve insanlara daha basit yaşamalarını önermek daha da kışkırtıcı.

Görüyorsun, permakültürün en kötü yönü çok başarılı olması ama bir merkezi ve hiyerarşisi olmaması.

Alan: *Bu kimin için kötü?*

Bill: Onu söndürmek isteyenler için. Bu milyonlarca başı olan bir şey. Zaten permakültür ipini koparmış bir düşünce biçimi ve bir düşünce biçimini kutusuna geri koyamazsınız.

Alan: *Bu anarşist bir hareket mi?*

Bill: Hayır, anarşi işbirliği yapmadığınız anlamına gelir. Permakültürde herkes ve canlı ve cansız her şey arasında tam işbirliği gerekir. Bir şeyleri itip kakarak, patronluk taslayarak ya da zorlayarak işbirliği yapamazsınız. Hiyerarşik bir sistemde işbirliği yaratamaz, ancak yukardan yaptırımı olan emirler alırsınız ve bildiğim hiçbir şey bu yolla işlemiyor. Bence dünya milyonlarca birbiri ile ilişkili küçük kooperatifle çok güzel işlerdi.

Alan: *Davranışlarımız hakkında yaptığınız tüm araştırmalar ve permakültürün yayılması yönündeki çalışmalarınız sonucunda, tür olarak devamlılığımızı sağlayacağımıza dair umutlu musun?*

Bill: Bence "İnsanlık soyunu devam ettirebilecek mi?" gibi sorular sormak yersiz. Bu tamamen insanlara kalmış, isterlerse yapabilirler, istemezlerse yapmazlar.

Sahip olduğumuz tüm becerileri diğerleri ile ilişkili bir biçimde kullanırsak her şeyi başarabiliriz diyorum. Ama becerilerini gerçekten inanmadığın başka sistemlere ödünç veriyorsan sanki hiç yaşamamışsın gibi oluyor. Çünkü kendini hiç ifade edememişsin.

İnsanlar kendilerine bir yol gösterici arayışındaysa onlara insanların yaptıklarına bakmalarını söylüyorum. Söylediklerini pek dinleme. Ve arkadaşlarını, söylediklerini beğenmesen bile yaptığı şeyleri beğendiğin insanlar arasından seç.

Biz tavuklar bu işi başarıyoruz. Başka kimseye ihtiyacımız yok. Dünyayı tedavi etmek için elimizden gelen her şeyi yapma gücümüz var. Petrole, devlete ya da başka bir şeye ihtiyacımız olduğuna inanmak zorunda değiliz. Bunu yapabiliriz.

